

Patron

ROČNÍK 16

3/2005

**INFORMACE PŘÁTEL
DROBNÝCH PAMÁTEK
JIZERSKÝCH HOR**

Výlet do Bavorska

Dne 23. 4. 2005 jsme měli tu čest se zúčastnit poznávacího zájezdu od frýdlantského muzea, jehož součástí byla návštěva městečka Neugablonz, které leží jihozápadně od Mnichova. Toto městečko vybudovali odsunutí sudetští Němci z libereckého a jabloneckého okresu po roce 1945, podle slov průvodce na zelené louce.

Už při příjezdu do města mě upoutaly tabule s názvy ulic jako např. Reichenbergerstrasse nebo Sudetenstrasse. Na fotografii č. 1 je budova zdejšího muzea. Uvnitř najdeme vystavené exponáty z našeho kraje mj. staré pohlednice, sklářskou pec, modely zdejších starých skláren,

životopisy významných sklářských podnikatelů atd. Před budovou muzea na malém náměstíčku je sloup s erby měst a vesnic na Liberecku a Jablonecku (foto č. 2). Asi 0,5 km odtud se nachází kostel podobný tomu našemu jabloneckému (foto č. 3).

V parku před kostelem stojí kašna se sochou, která stála před kostelem v Jablonci n. N., jež byla odkoupena místními a převezena do Neugablonz (foto č. 4). Pár metrů před kašnou je pomník s německy psanou deskou (pro mě bohužel). Zajímavé je na něm to, že deska je vsazena do jizerské žuly (foto č. 5).

p. Pavelka

Za pomníčky v okolí Hodkovic nad Mohelkou

Kamenný stůl se nachází na okraji velké paseky, vpravo od cesty stoupající vzhůru ze Záskalí na Javorník. Jde o památku na lyžaře Adolfa Walderta, který se nedaleko odtud smrtelně zranil při závodech na lyžích. Tato událost se stala 10.2.1935 a právě letos je tomu 70 let. Dodnes žijí pamětníci, kteří viděli jeho lyže přibité na stromě ve tvaru kříže jako výstraha na smutnou událost. Adolf Waldert byl pochován na hřbitově v Hodkovicích.

Kříž v Něm. Žďárku stojí uprostřed vesnice vpravo od cesty směrem na Javorník. Historie a ani datum jeho postavení nejsou známy. Křížek obnovila nadace žďareckého kříže v roce 1846. Na přední straně je ovál a v něm nápis: RENOVIERT A. 1846 VOM SCHARINGER KREUTZ STIFTUNGS ERTRAGE.

Křížek u Kozí brady (jen torzo) stojí vlevo od silnice z Hodkovic do Českého Dubu v místě kde je odbočka do Něm. Žďárku a silnici podtéká potůček z Kozí brady. Původně zde stál kříž dřevěný s plechovým korpusem Krista ale po čase byl odstraněn a na jeho místě postaven křížek nový.

P. Marie na Dolním Záskalí má smutnou historii. Zde v přilehlém domku bydlel jakýsi Ignác Glaser, otec dvou synů. Starší se zamiloval do chudé dívky, otec se rozzlobil a nařizoval mu, že si musí najít nevěstu bohatší. Syn se však místo toho na třešni před domem oběsil. Matka nechala strom porazit a na jeho místo nechala postavit tuto sochu. Originál je uložen, v současné době je sloup osazen kopií P. Marie.

Kříž v Liberecké ulici. Ke křížku se váže pověst, že v době prusko-rakouské války 1866 se na Záskalí střetly přední hlídky, bylo několik raněných vojáků. Jeden z nich dojel až do těchto míst a zde na následky zranění upadl. Ošetřil ho přivolaný hodkovický lékař. Na paměť této události zde byl postaven křížek. Ale tuto pověst zpochybňuje nápis na zadní straně. Renoviert von Florián Kočvara v roce 1869. Na přední straně je nápis v němčině, dnes špatně čitelný.

Zdeněk Buriánek

Dokonáno jest?

V posledním vydání časopisu Patron mne zaujal článek o křížku v Horních Lučanech a tak dovolu, abych uvedená fakta doplnil několika dalšími údaji.

Iniciativa lučanského starosty pana Pivrnce je bezesporu chválná a s radostí jsem přijal zprávu o rekonstrukci křížku, který stával na úpatí „Kohoutího kopce“ – německy zvaném „Hahnberg“ – na hranici obcí Horního Maxova a Lučan nad Nisou, zřejmě již od konce 19. století.

Zprvu zanedbaný a neupravený kříž jsem zaregistroval již v 80. létech minulého století, avšak až později provedené rešerše ve Státním oblastním

archivu v Litoměřicích vnesly do této sepulkrální památky světlo. A tak si poslechněte následující příběh dvou prostých lidí z podhůří Jizerských hor první poloviny 19. století.

Píše se 23. únor roku 1808 a své >ANO< před Bohem si v tento den dávají 20tiletý Anton Vater z Lučan nad Nisou čp. 33, se svojí o rok mladší nevěstou Marií Annou, dcerou janovského rychtáře Josefa Reckziegela. Oddavky se sice konaly v janovském, tehdy ještě dřevěném kostelíčku, avšak samotná oslava se odehrála v bydlíšti ženichově, tedy v Horních Lučanech čp. 33, kam se zanedlouho po svatbě přistěhovala i nevěsta Marie Anna. Anton Vater, syn lučanského obchodníka se sklem, nepokračoval ve šlépějích svého otce, nýbrž své živobytí získával jako sedlák a později jako oblíbený hostinský. Leckterému starousedlíkovi Lučan, ale i lidem blízkého okolí byla známa hospoda „Modrá hvězda“ na rozcestí cest do Smržovky a centra dnešní obce, jejímž zakladatelem byl pravděpodobně Anton Vater.

Rodinka Vaterů žila skromně a v hluboké božské úctě na úpatí Kohoutího kopce, přičemž se časem rozrostla o dalších osm členů. Necelý rok po svatbě přibyla do rodiny dcerka Klara (* 22. června 1809), načež následovaly další dvě holčičky a to Karolina (* 1812) a Agatha (* 1814). První mužský potomek se manželům Marii Anně a Antonu Vaterovým narodil teprve v roce 1815, jenž při křtu svatém, konaném ve smržovském kostele, dostal jméno Karl Joseph. To však zdaleka nebyl konec a další přírůstky do rodiny nenechaly na sebe dlouho čekat: Vincenz (* 1817), Amalie (* 1819), Karolina (* 1821) a konečně syn Willibald (* 1824). Pro rodiče se tak každodenní starost o živobytí tak početné rodiny stala nelehkým úkolem.

A pak následovaly v rodině Vaterových dny naplněné každodenními pracemi, povinnostmi, dny plné příjemných, ale i méně radostných událostí. Do regionu smržovského panství se v té době pomalu, ale jistě vkrádala epidemie, která si vyžádala stovky lidských životů. Byl jím hladomor, jenž si za oběť vybral i Marii Annu Vaterovou, která svůj poslední boj s touto zákeřnou nemocí prohrála dne 4. září roku 1849. O tři dny později – 7. září – se konal na smržovském hřbitově pohřeb nadevše milované manželky a velice vážené maminky, který celebroidal děkan Augustin Neumann. Vdovec, Anton Vater, v té době již majetný hostinský, nechal na památku své ženy postavit náhrobek s křížem a textem, jenž se později ocitl na úpatí Kohoutího kopce v Horních Lučanech. Hostinský z Modré hvězdy, pan Anton Vater, přečkal krizi hladomoru bez úhon a dožil se na svoji dobu úctyhodného věku: zemřel 2. srpna 1865 ve svých 77 letech na ochrnutí plic. Pátého srpna 1865 se pak konal za účasti blízkých příbuzných a mnoha štamgastů na smržovském hřbitově pohřeb tatínka a velmi oblíbeného hostinského, jehož ostatky byly uloženy po bok své milované ženy. Po skonu Antona Vatera stáli potomci rodu před úkolem, postavit svým zesnulým rodičům nový náhrobek. Tak se také stalo a nevěda kam s původním kamenem, ocitl se tento na úpatí Kohoutího

kopce. A proč právě zde? Marie Anna skonala v době, kdy hladomor na smržovském panství dosáhl svého vrcholu. Tak například zemřelo v roce 1847, v době mezi Velikonocemi a Vánoce v sousední obci Josefův Důl, ve čtyřech obydlích 45 lidí. Každý se tehdy obával styku s mrtvolami a tak kdo mohl a měl na to patřičný finanční obnos, zadal odvoz svého příbuzného na pohřeb, konaném v té době na smržovském hřbitově, jistému panu Dresslerovi, známý široko daleko pod přezdívkou >Nickl Seff<. Ten mrtvolu odvážel, většinou bez doprovodu příbuzných, přes Maxov a Kohoutí kopec až na smržovský hřbitov. Nickl Seff si však z neštěstí druhých udělal velmi lukrativní obchod. Při odvozu mrtvol se cestou stavoval v různých příbytcích a žádal od přítomných, aby dostal najíst (jídla bylo v té době velmi poskrovnu). Když mu dotyční nechtěli v jeho žádosti vyhovět, pohrozil tím, že mrtvolu nechá u domu a oni ať se sami postarají o odvoz. To pak každý ochotně a rád na požadavky Nickl Seffa přistoupil. Blížila se zima roku 1847-1848 a hladomor si v oblasti horního toku řeky Kamenice vyžádal další desítky mrtvých, které bylo potřeba dopravit na hřbitov ve Smržovce. A tak nastala další výdělečná činnost pro mazaného Nickl Seffa, jemuž se finta s odloženou mrtvolou před domem nevinných horalů již nedařila tak dobře realizovat jako kdysi, protože lidé si své domky začali uzamykat. Nepovolaný hrobař však našel nové řešení: mrtvolu zahrabával do sněhu na svahu Kohoutího kopce. Nemusel tak absolvovat dlouhou cestu až na smržovský hřbitov. Na jaře roku 1848, když nastalo tání sněhu, začaly se na svahu Kohoutího kopce objevovat desítky rakví s ostatky mrtvých. A tak se vlastně pro tyto osoby stal Kohoutí kopec na čas místem jejich posledního odpočinku, což se mohlo stát motivací potomků rodiny Vaterových, jejichž člen se stal rovněž obětí hladomoru, k instalaci sepulkrální památky právě do těchto míst. Vždyť jejich milovaná maminka se rok po této tragikomické události, stala další z obětí v nekonečné řadě zákeřné epidemie.

A na závěr mi dovoluete několik poznámek k textu náhrobku: „Ruhestätte der Maria Anna Vater“, znamená skutečné místo posledního odpočinku zmiňované osoby. Nemohl jim ale být Kohoutí kopec, to tehdy katolická církev nedovolovala, aby křesťané byli pohřbíváni na nevysvěceném místě – tato místa patřila pouze sebevrahům, kteří svým činem zlomili víru v Boha. A pak dovětek „Ruhe Ihrer Asche!“ je často používaný německý text sepulkrálních památek, jenž neznámá nic jiného než „Klid její duši!“. Na zpopelnění si musíme ještě několik desítek let počkat!

Použité prameny:

1. Matriční knihy obcí Lučany nad Nisou a Janov nad Nisou, uložené ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích.
2. Vlastivěda jabloneckého okresu, vydání z roku 1859.
3. Vzpomínky starousedlíků a archiv autora.

Pro časopis Patron zpracoval v květnu 2005 Gerhad Kutnar.

Šluknovský výběžek a Labské pískovce

18. - 19. června 2005

Po sobotním odjezdu účastníků od hospůdky v osadě Hemáč, odjíždíme s Karlem Steinem do Děčína. Před Rynarticemi zastavujeme u pěkně zrestaurovaného kříže. Má podobné provedení jako Zelený kříž, tj. postavy svaté trojice vystřižené z plechu a přídělané na spodní straně kříže.

Při večerním posezení na zahradě fary u piva, prodávaného přes a opékaných buřtech, kujeme plány na neděli. Jedno je jisté, půjdeme na Sněžník. Karel dává tip: jít do starých štol na fluorit. Potom zjišťuje, že nemá klíče. Raději se držíme při zemi. Půjčuje nám 10. tis. mapu, ať si najdeme na Sněžníku „vlašská znamení“. Pak si dáváme sraz v poledne na Maxičkách, kde se půjdeme podívat na dvojčata z Maxiček. Odjezd je určen na 8:30 hod.

Po příjemně strávené noci, kde jsme měli na spaní každý svoji místnost, ráno v 8:30 hod. vyrážíme na Sněžník. Parkujeme u hotelu „Hraniční bouda“. Podél skal vystupujeme na vrchol této naší nejvyšší stolové hory. Z Drážďanské vyhlídky máme rozhled daleko do Saska. Vlevo vidíme skalní město v Tisé, ostrovské skály, které pokračují do Německa údolím Biala Tal. Kousek vpravo nejvyšší vrchol Saského Švýcarska, Grober Zschirstein vysoký 560 m, který převyšuje své okolí o celých 160 m. Za ním další stolové hory Königstein, Lilienstein, Papstein. Daleko v oparu vidíme Drážďany a poznáváme proč se tato vyhlídka jmenuje Drážďanská. Po chvíli jsme u rozhledny. 33 m vysoká rozhledna byla původně postavená jako zeměměřičská věž v nadmořské výšce 728 m. Nechal ji postavit hrabě Thun

už v roce 1864. Teprve později byla používána jako rozhledna. To, co jsme uviděli z vrcholu rozhledny předčilo všechna naše očekávání. Úplný kruhový rozhled, Sasko, středohoří, Labské pískovce, Ralsko, vzadu Ještěd. Ještě jedna zajímavost, v roce 1936 zde byl zachycen první televizní signál na našem území.

Po návratu pod Drážďanskou vyhlídku se dáváme do hledání

vlašských znamení, která zde zanechali dávní hledači pokladů. Po chvilce hledání a tápání v příkré stráni nacházíme to co jsme přišli hledat. Zírám na místní černý pískovec, kde postupně rozeznávám přes 400 let stará vlašská znamení. Je zde vyobrazena celá pravá ruka, od roztažených prstů, dlaně, až po loket. Vpravo od ní letopočet 1601. Ostatní vyobrazení, kuří noha a 30. juni jsou ve všech záhybech zvětralých skal už velmi špatně viditelné.

Vracíme se příkrou strání na cestu, kde začínají vystupovat zástupy návštěvníků k rozhledně. Jsme rádi, že jsme si přivstali a na vrcholu jsme byli sami, nikým nerušení. Musíme pospíchat, v poledne máme sraz s Karlem Steinem v Maxičkách, máme toho ještě hodně na programu. Chceme se ještě podívat po pomníčku K. Pšenského, který se má nacházet u odbočky do

Rosenthalu. A opravdu asi 500 m od křižovatky, v nízkém, travou zarostlém lese nacházíme pískovcový kámen s vyobrazenou mapkou ČSR. Dočítáme se, že 9.1.1948 zde ve službě zahynul respicent finanční stráže Karel Pšenský. Podle vyšetřování jej nešťastnou náhodou zastřelil jeho vlastní samopal, který mu spadl na zem. Náhodný výstřel K. Pšenského trefil tak nešťastně, že na místě zemřel. Po nezbytném fotoграфování pokračujeme do Maxiček na místo srazu. Zde se scházíme s K. Steinem, který na sraz přijel o něco dříve.

Vyrazíme za dvojicí kamenných křížů. Nejprve se vydáváme k Jägerkreutzu. Po půl hodině chůze lesní asfaltovou silničkou, kde nás předjíždí spousta

rodinek na kolech, přicházíme k hledanému kamennému sloupu. Sloup byl vztyčen na paměť úmrtí lesního adjutanta zabitého bleskem. Podle jiných pramenů byl zavražděn. V dnešní době se už nedozvíme jak to vlastně bylo. Už v roce 1840 zde stála tato kaplice poškozená s cedulí, že ji poškodili zlí lidé. Na opravené kaplici je vytesán letopočet 1589 a iniciály H.V.B.

Vracíme se zpět do Maxiček. Jdeme po žluté značce směrem ke státní hranici. Zde nás na kolech předjíždějí německy mluvící cyklisté, kteří se vracejí do Saska. O tom, že tato cesta vedla do Saska už před mnoha léty je vidět podél cesty vlevo i vpravo na hlubokých úvozech vyjetých desítkami ba stovkami povozů.

Náhle stojíme u sloupkových božích muk. Podle mapy se jmenuje Dienelskreutz. Připomínají smrt myslivce, někde je uváděno pyláka.

Zbytky kaplice ležely ještě před léty u paty sloupu. V roce 1992 jsme nechali udělat podle fotografie dvě nové kaplice od kameníků J. Pokorného a J. Nepomuckého. Jsou si sice podobné ale v dnešní době už stejně nikdo neví jak

vypadaly ty původní říká Karel Stein.

Po návratu do Maxiček nasedáme do aut a dáváme si sraz na faře u Karla. Po kávě se loučíme, Karel nám dává poslední instrukce, v kterých místech v Březině najdeme smírčí kříž, u kterého se chceme na zpáteční cestě zastavit. Smírčí kříž nacházíme zazděný do podezdívky plotu u domu čp. 101. Bez doptání bychom tento kříž nenašli. Stojí uprostřed zahrad mezi vnitřním oplocením. Kříž sem umístil bývalý majitel domku, který jej sem přemístil z míst, kde dnes stojí panelové sídliště.

Ten kdo bude hledat smírčí kříž v Brtníkách, ať se vydá za viaduktem vpravo směrem k uměleckému kovárství a stále do kopce i když se zdá, že cesta končí.

Tímto chci poděkovat všem, kteří se zúčastnili tohoto putování za pomníčky a přírodními krásami Labských pískovců a za krásně prožitý společný víkend. Zvláště děkuji panu Karlu Steinovi za jeho kvalifikovaný výklad o všech navštívených památkách, zajímavostech o nich a za pohostinnost na jeho faře v Děčíně-Bělá.

František Golis

Prameny: K. Stein – Pomníčky Lužických hor a Českého Švýcarska
Internetové stránky smírčích kamenů

Smírčí kříže a jiné památky Slavkovského lesa

Jak bylo v plánu činnosti spolku uvedeno, podnikli jsme ve dnech 2. - 5. 7. 2005 cyklistickou akci do Slavkovského lesa.

Co tomu předcházelo? Nechal jsem se vyhecovat neustálými poznámkami těch, kterým slouží Patron pouze jako zdroj informací a kteří logicky nejsou spokojeni s tím, že je jich málo a proto neustále tvrdí, že nikdo nic nedělá. Svou roli sehrálo i to, že jsem nikdy nesouhlasil s tím, že Patron by měl být úzce specializovaným spolkem, jehož zaměření začíná a končí v Jizerských horách.

A tak jsem „vymyslel“ pracovní výlet do Slavkovského lesa. Před třemi lety jsem tam prožil krásný měsíc. Prochodil a projezdil jsem ten kraj natolik, že pro mě nebyl problém vrátit se tam i se skupinou lidí, kteří o mé zkušenosti stáli. A konečně, stejně jsem se tam chtěl opět někdy podívat – vzpomínky jsou příliš krásné!

„Vyrobil“ jsem propozice, zamluvil nocleh pro 8 lidí a čekal, co se bude dít. „Dělo“ se to, že se přihlásilo 8 lidí! Strávil jsem mnoho hodin u internetu – studoval, stahoval, kopíroval a rozesílal materiály, aby všichni věděli „do čeho jdou“.

V sobotu 4.7. jsme pak ve třech autech vyrazili z Raspenavy, Jablonce a Prahy, abychom se ráno v osm hodin setkali v místě ubytování, ve sportovním areálu Plochá dráha Mariánské lázně – Ušovice. A také jsme se nestačili divit, jak pěkné ubytování se dá v tomto krásném lázeňském městě pořídít za 120.-Kč.

Květa a Jirka Herčíkovi, Věrka a Jirka Pavelkovi, Daniela Pittauerová a Zdeněk Třiskava (oba geologové, kteří se, ač nečleni Patrona, hlásí k jeho programu), Jiřka Ziklová a nakonec já, který jsem to všechno měl „na krku“. Dnes s odstupem času mohu říci, že se sešla parta skvělých lidí, přátel, kteří si ve všem vyhověli.

Počasi nám přálo a tak jsme do puntíku splnili stanovený program, tj. památky historické i technické, pomníčky i památníky, zaniklé obce, rozhledny atd. Samostatnou kapitolou byly smírčí kříže, ale protože toto je doména pana Pavelky, nejde jinak, než aby právě on napsal o této problematice samostatný článek.

V tomto mém příspěvku nelze podrobně popsat všechno co jsme navštívili, protože pouze „suchý“ itinerář zabral v propozicích celé tři stránky. A to jsme toho navštívili ještě mnohem víc, protože zájem byl a únava neexistovala.

Pět dnů pobytu znamenalo 4 cyklotrasy v celkové délce 210 km, tedy průměr 52,5 km/den. Navštívili jsme sopku Podhorný vrch, klášter v Teplé, PR Křížky, PR Kladská, přírodní park Kosí potok, technickou památku Dlouhá stoka, rozhledny Krásno, Planá a Hamelika, pivovar ve skále v Chodové Plané, židovský hřbitov v Chodové Plané, památníky pochodů smrti v Tachově, Pístově a památník umučených žen u Litrbachu, středověké popraviště u Horního Slavkova, několik památných stromů (m.j. krále smrků), zaniklou obec Litrbachy (Čistá), muzeum v Tachově, torzo kostela ve Vysoké, nejmenší městečko

Michalovy Hory, Lázně Kynžvart (odkud se začal po Čechách šířit neblaze známý bolševník) a mnoho dalších zajímavých a krásných míst. Pouze jeden den nám nepřálo počasí, a tak jsme museli absolvovat výlet auty.

A samozřejmě, všude jsme hledali (a nacházeli) smírčí kříže, kterými je tento kraj doslova posetý a tak měl Jirka Pavelka žně.

Po návratu do chatek následovala sprcha, kafičko, krátký odpočinek a opět túra. Tentokrát do „Mariánek“. Ty jsme prochodili horem – dolem a také zpátky. Historické památky, rozhledna, Goethův odpočinek (jeho verše byly mottem celé akce), geologické muzeum v přírodě, sochy, pomníky, kostely. Pili jsme vodu z pramenů (a také pivo), jedli zmrzlinu a lázeňské oplatky, poslouchali zpívající fontánu.

Celá akce se obešla bez pádů a zranění, i když se někdy, hlavně ve sjezdech (a ty tam byly pěkné), „pěkně závodilo“. Pouze jedna porucha na kole – a jedno rozšlápnuté h...

A co závěrem? Chtěl bych poděkovat účastníkům za to, že tento cyklistický, vzhledem k převýšení náročný výlet zvládli v nádherné pohodě, bylinkářům, „šutrologům“ a historikům za odborné výklady, panu Pavelkovi za to, že jsme nemuseli navštívit úplně všechny smírčí kříže a ty, které jsme navštívit „museli“, stály za to. Všem pak za to, že jsme se měli rádi a že nám bylo spolu dobře.

A ještě jedna, v Jizerkách nevídaná věc se nám strašně líbila. – Tento kraj je rájem pro cyklisty. Vůbec tam nemusíte jezdit ve „štrúdlech“. Cyklistů je tam poskrovnu, aut poměrně málo a tak můžete jezdit volně, vedle sebe, bavit se, prohlížet krajinu a vyměňovat si dojmy – to se dnes už v Jizerkách nevidí.

Ruda Makeř

Nové, obnovené a opravené památky

Jurischův kříž

Dne 16. srpna 2005 byl instalován členy spolku Patron, pány Kunou, Bláhou a Řezáčem nový Jurischův kříž, který vyrobil pan Drahoš Fišera z Příchovic. Veškeré podklady, které se vážou k tomuto kříži najdete v článku Herberta Endlera v Patronu 2/2005.

Foto: Láda Řezáč

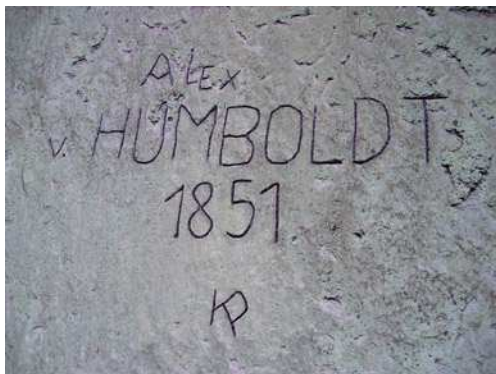

Tímto zároveň děkujeme za velmi dobře provedenou práci, jak panu Fišerovi tak i pánům Kunovi, Bláhovi a Řezáčovi.

Výbor spolku Patron

Humboldtův kámen

Na členské schůzi spolku Patron, která se konala 27. 11. 2004 v ubytovně oddílu Tatran Jablonec nad Nisou podal návrh na zvýraznění nápisu vyrytého na skále k počtě německého přírodovědce a geografa Alexandra von Humboldta barvou, pan Oldřich Sladkovský. V pátek 12. srpna 2005 jsme se tedy vydali s panem Eduardem Švajdou na

opravu (zvýraznění) nápisu na skále v bývalém lomu pod Ostrým vrchem u Jitavy. Vyšli jsme z Jitavy, kde jsme si prohlédli starý hraniční kámen s nápisy Herrschaft Grabenstein a Herrschaft Lämberg, potom po zelené tur. cestě přes Bílé kameny. Ze zelené turistické cesty jsme odbočili vlevo po lesní cestě do bývalého lomu kde se těžil pískovec. Na pravé straně lomu je na skále vyryt

nápis ALEX v. HUMBOLDT 1851. Podle způsobu provedení nápisu jsem usoudil, že jde spíše o lidovou tvořivost než o nápis vztahující se k nějaké konkrétní významné události (pokud máte někdo jiné poznatky podělte se o ně s námi v některém dalším vydání Patrona). Zatím co jsem vybarvoval písmena černou barvou objevil pan Švajda na protilehlé skále jiný nápis

(Reinhard) a kříž (viz. foto), který je oproti tomu prvnímu nápisu proveden precizněji. Skále je pokryta žlutým lišejníkem. Po vyfotografování nápisů a obhlídce okolí jsme se vrátili po červené turistické cestě přes horolezeckou skálu Havran (tabulka MUDr. Františka Žítka) do Jitavy kde jsme měli zaparkované auto.

Text a foto: Günter Menzel

Bulovka – Kříž u rybníka

Středisková obec Bulovka (patří k ní ještě Arnoltice a Dolní Oldřiš) se nachází poněkud mimo vlastní oblast Jizerských hor. Ale každý, kdo se chce do obce dostat, musí z „vnitrozemí“ zdolat Jizerské hory. To je možné po hlavní trase Liberec, Frýdlant, Habartice a v Arnolticích odbočit směr Bulovka. Lze sem dojet také po místních komunikacích: Oldřichov, Raspenava, Krásný Les, Bulovka. Pro náš účel zvolme druhou trasu. Mezi Krásným Lesem a Bulovkou je malý rybník, na kterém se několik podnikavců z Krásného Lesa pokouší upravit jednoduché koupání. Rybník není z cesty vidět, na začátku lesa se musí odbočit vpravo. Když ale pokračujeme po cestě dále směr Bulovka, uvidíme v nejnižším bodě silnice vlevo na stromě „Poštákův kříž“ (v Patronu jsem o něm psal). Jedeme dál a na začátku obce Bulovka vlevo, pár desítek metrů od silnice, je nevelký rybník (z cesty je vidět). Po hrázi rybníka vede travnatá cesta k několika domům. Stalo se, že venkovsky klidnou, teplou letní noc náhle přerušil signál sanitky. Něco nemilého se asi stalo, nebo je někomu hodně „ouvej“. Až

ráno jsem se dozvěděl (na chalupě v této obci), že se stalo to nejhorší. Dva mladíci se vraceli z místního hostince. Jeden z nich žil právě v jednom z těch domků za hrází. Z hostince se obvykle chodí v poněkud povznesené náladě a nejinak tomu bylo i tu noc. Byla teplá noc a tak se objevil nápad, že by nebylo od věci přeplavat rybník. Jeden mladík, coby neplavec, do vody nešel. Druhý ale neodolal a pokusil se o řádné vykoupaní. Namířil si to na druhou stranu, ale zhruba uprostřed zjistil, že to nezvládne a volal o pomoc. Kamarád – neplavec mu pomoc běžel zavolat do nedalekého hostince. Bylo ovšem pozdě. Ve věku 22 let zbytečně odešel mladý člověk. Stalo se 8. 8. 2003 asi v 0:30 hod.

Uprostřed hráze u schodů má prostý křížek Jan FÜLÖP z Bulovky. Jeho rodina žije v domku pár set metrů od rybníka.

Pro Patron: O. Sladkovský, 22.6.2005

Pomníček Wilhelma Bienerta

Před 60. lety 5. srpna 1945 v Dolním Polubném vykolejila lokomotiva, kde přišel o život strojvedoucí Wilhelm Bienert. Letošního roku mu členové Vědeckotechnické společnosti Tanvald vybudovali pomníček a 13. srpna 2005 Železniční společnost Tanvald připomněla výročí jeho smrti malou oslavou na místě nehody.

Více informací o této nehodě najdete v Patronu 4/2004.

Text a foto: Láda Řezáč

Wildnerův kříž na Hraniční cestě

Letos 1. října 2005 tomu bude 60 let, co se odehrál případ „vraždy Felixe Wildnera“.

Původní kříž zřejmě shořel při požáru domu Gustava Ginzela na Malé Jizerce (podrobnosti jsou uvedeny v článku Herberta Endlera v Patronu 1/2000). Nový kříž zhotovil a namontoval, ač nečlen spolku Patron pan Jiří Tomášek se svým přítelem, naším členem panem Martinem Purmlem (viz. Patron 2/2005). Za skvěle provedenou práci oběma a zvláště pak panu Jiřímu Tomášskovi děkujeme.

Výbor spolku Patron

Pomníček Wilhelma Langeho

Po dlouhé době byla namontována nová pamětní tabulka k počtě MUDr. Wilhelma Langeho, na kamenný pomníček na Malé Jizerce. Tabulku zhotovila firma Monstranz se sídlem v Turnově-Mašově, která mimo jiné zhotovila repliku rytíře Rolanda pro libereckou radnici. Tabulku namontovali Michael Ulbrich, Ing. Jiří Pospíšil a Petr Novotný (oba nečlenové spolku Patron) dne 7. 9. 2005. Nakloněný kámen pak sám narovnal 8. 9. 2005 Josef Kuna pouze za pomoci dřevěného, špičatého kůlu. Přístup k pomníčku je velmi špatný (bažina), ale snad to odradí případné nenechavce a vandaly.

Za dobře provedenou práci všem aktérům velmi děkujeme.

Spolkový výbor

Stammelův kříž

Při těžbě dřeva byl vážně poškozen celý Stammelův pomníček. Kříž i korpus Krista byly rozlámány na několik kusů a i samotný kamenný pomníček byl uvolněn ze svého základu. Rozlámáný kříž demontovali Michael Ulbrich a Günter Menzel. Vysekání a zvětšení otvorů pro kříž a podbetonování pomníčku provedli Michael Ulbrich, Josef Kuna, Zdeněk Bláha a Otakar Purm. Nový kříž, který je celý ze železa vyrobil Zdeněk Bláha.

V sobotu 10.9.2005 byl nový Stammelův kříž namontován za účasti mnoha členů spolku Patron a za účasti pana Pavla D. Vinkláta, který napíše článek o spolku Patron do časopisu Krkonoše.

Všem, kteří se podíleli na obnově Stammelova pomníčku a zvláště pak Zdeňkovi Bláhovi, Michaelu Ulbrichovi a Josefu Kunovi, kteří se zasloužili největší měrou na jeho obnově, za dobrou a kvalitní práci velmi děkujeme.

Spolkový výbor

Opravený kříž pod Hvězdou v Příchovicích

foto : Lád'a Řezáč

Po stopách českého malíře Františka Kavána

Tento významný český krajinomalíř se narodil 10. září 1866 jako druhý ze šesti sourozenců z nichž tři záhy zemřeli. Chceme-li navštívit jeho rodiště, musíme se vydat do vysoko položené krkonošské obce s krásnými dalekými výhledy, do Víchovské Lhoty u Jilemnice. Malířovu osamocenou rodnou chalupu bychom dnes již hledali marně, vzala již dávno za své.

Kavánův rod usazený v Krkonoších již někdy v 17. století, v horském prostředí hluboce zakořenil a postupně si vytvořil hlubokou a pro české Krkonoše typickou písmáckou tradici předávanou z pokolení na pokolení. Malé

hospodářství, které Kavánovi vlastnili, nevynášelo tolik aby mohli pomýšlet na Františkova studia a až teprve na nátlak křížlického učitele a faráře otec rozhodl dát již čtrnáctiletého syna do škol aby splnil tajné přání rodiny a stal se knězem. V letech 1880 – 1888 tak studoval na gymnáziu v Hradci Králové. Knězem se však nikdy nestal, přání svých rodičů stále více oddaloval. V gymnazijní knihovně se seznamoval a stále více obdivoval krajinomalby tehdejších velikánů, Julia Mařáka a Antonína Chittusiho a dalších. Po ukončení studií absolvoval jednoroční vojenskou službu.

Když se Chittusi vrátil do vlasti po působení ve Francii a když povoláním Julia Mařáka byla ukončena velká krize Malířské akademie v Praze, rozhodl se Kaván věnovat malování natrvalo. Zaslal několik svých prací Mařákovi a byl bez zkoušek přijat na Malířskou akademii, kde studoval u profesora Julia Mařáka v letech 1889 – 1896. V únoru roku 1896 opouští Malířskou akademii a odchází nejprve do Provozu u Dobrušky ke svému příteli Otakaru Hruškovi, kde vytvořil např. olejomalbu „Svátky táhnou přes vrcha“. Ještě téhož roku se odebírá do Vysokého Mýta, kde uzavírá sňatek s Helenou Váňovou. Společně se usazují v Bojanově na Chrudimce, kde vytvoří řadu kvalitních prací. V roce 1897 již bydlí Týništi nad Orlicí, kde vznikla řada dalších drobných prací, např. „Na vinici u Pardubic“.

Další dvě léta se snažil navázat kontakt se svými spolužáky a především s profesorem

Juliem Mařákem. To Kavána vedlo k tomu, odejít blíže ke svému rodišti. Tak se ocitá na Malé Skále v Českém ráji, kde tvořil v letech 1898 – 1899. Chtěl se sejit s profesorem Mařákem aby se pochlubil se svými díly a zároveň ho poprosil o přijetí do krajinářské školy ještě alespoň na jeden rok, avšak marně. Profesor Mařák roku 1899 umírá. V letech 1900 – 1904 žije v Železnici u Jičína, kde vytvořil např. dílo „Paseka s kručinkou u Železnice“ (1902).

Od roku 1904 – 1922 pobývá střídavě na Českomoravské vysočině a v Nové Vsi nad Popelkou. V letech 1922 – 1925 poprvé působí v Libuni, kde často maluje Trosky. Roku 1926 umírá jeho první manželka Helena. Roku 1929 vstupuje do jednoty výtvarných umělců v Praze.

Zlomem v jeho životě se stal rok 1930, kdy se oženil s paní Pavlou Šírovou, vdovou po akademickém malíři. Ještě téhož roku se stěhuje zpět do Libuně. Paní Šírová svou intenzivní péčí nejen upevnila Kavánovo podlomné zdraví ale za využití svých konexí po prvním manželovi a za pomoci Kavánových známých a přátel uspořádala v roce 1931 v Rubešově galerii v Praze výstavu na níž umělec předvedl 56 svých obrazů. Výstava byla pro veřejnost velkou senzací a pro Kavána potom vynikající umělecký a finanční úspěch. Roku 1937 si kupuje vilu v Dolní Kalné, kde si zařizuje svůj první skutečný ateliér. Po záboru našeho pohraničí je nucen se vrátit zpět do Libuně, kde 16. prosince 1941 umírá. Pochován je na libuňském hřbitově. V roce 1951 se konalo odhalení pamětní desky na Kavánově vilce čp.117 v Libuni a otevření Kavánova koutku na libuňské faře. Roku 1956 byla otevřena galerie Františka Kavána v krkonošském muzeu v Jilemnici, která byla v roce

1981 rozšířena u příležitosti 40. výročí Mistrova úmrtí. Rovněž v roce 1981 byla odhalena pamětní deska tomuto Mistrovi ve Víchovské Lhotě na budově bývalé školy.

Tyto informace jsou převzaty z brožury vydané krkonošským muzeem pro správu KRNAP (1988), otextované Paed. Dr. Janem Luštincem.

Text a foto: Jiří Pavelka

Pozvánka

Na členskou schůzi „Spolku PATRON“, která se koná v sobotu 26. 11. 2005 od 10:00 hodin v ubytovně turistického oddílu Tatran Jablonec nad Nisou v Jungmanově ulici.

Spolkový výbor

Důležité upozornění!

Prosíme všechny členy spolku Patron i nečleny, aby zasílali své příspěvky do spolkového časopisu Patron nejen na adresu spolku ale i na adresu:

Günter Menzel, Na Skřivanech 552, Liberec 15, 460 15

nebo e-mailem: **gmenzel@volny.cz**

Adresy a datum uzávěrky pro zaslání příspěvků jsou uvedeny v orámované tiráži na poslední straně časopisu Patron.

Dále žádáme všechny přátele drobných památek aby všechny provedené opravy poškozených památek, tak i zjištění jejich závažnějšího poškození ohlásili buď na adresu spolku Patron nebo na adresu:

Michael Ulbrich, Mechová 15, Jablonec nad Nisou, 466 01.

Děkujeme, výbor spolku Patron

Společenská rubrika

Životní jubilea

- **v září:** 30 let – Marek Řeháček
- **v říjnu:** 30 let – Jiří Baloun, 30 let Ing. Jan Teichmann
- **v listopadu:** 45 let – Miloš Hájek, 65 let – Werner Krause, 65 let – MUDr. Michael Šíp, 70 let – Oldřich Sladkovský

I dalším, kteří oslaví své narozeniny

- **v září:** Zdeněk Buriánek, Ing. Josef Červinka, Petr Karban, František Koucký, Pavel Martínek, Ing. Eva Novotná, Josef Petříš, Otokar Simm
- **v říjnu:** RNDr. Miloslav Nevrlý, Stanislav Senohrábek, Josef Turek, Jaroslav Zeman, Jiřina Ziklová
- **v listopadu:** Miloš Ismanický, Ing. Rudolf Makeř

přejeme hodně zdraví, štěstí, spokojenosti a hodně sil do další práce.

Spolkový výbor

OBSAH VYDÁNÍ PATRON 3/2005

Výlet do Bavorska	2
Za pomníčky v okolí Hodkovic nad Mohelkou	3
Dokonáno jest?	3
Šluknovský výběžek a Labské pískovce 18. - 19. června 2005	6
Smírčí kříže a jiné památky Slavkovského lesa	9
Nové, obnovené a opravené památky	11
Jurischův kříž	11
Humboldtův kámen	11
Bulovka - Kříž u rybníka	12
Pomníček Wilhelma Bienerta	13
Wildnerův kříž na Hraniční cestě	14
Pomníček Wilhelma Langeho	14
Stammelův kříž	15
Opravený kříž pod Hvězdou v Příchovicích	16
Po stovách českého malíře Františka Kavána	17
Pozvánka na členskou schůzi	19
Důležitá upozornění!	19
Společenská rubrika	19

Patron

Informace přátel drobných památek Jizerských hor č. 3/2005 (16. ročník)

Vydává spolek PATRON, občanské sdružení se sídlem: Jiřetín p. Bukovou 103, 468 43 Albrechtice v Jiz. hor., IČO-64669807, bankovní spojení ČSOB Jablonec n. Nisou, č. ú. 505 378 463/0300, šéfredaktor: Günter Menzel, vydávání občasníku PATRON je povoleno OkÚ – Jbc – 941/34, výtisk je neprodejný a slouží výhradně pro vnitřní potřebu sdružení a jeho členů! Příspěvky, články a fotografie do dalšího vydání zašlete nejpozději do 10. 12. 2005 na adresu: Günter Menzel, Na Skřivanech 552, 460 15 Liberec 15 nebo **e-mailem: gmenzel@volny.cz**

GRAFICKÁ ÚPRAVA A TISK:
REKLAMA
Jizerských hor
e-mail: info@reklama-webdesign.com